

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 การยอมรับธรรมชาติในสังคมไทย	7
1. การยอมรับทั่วไป	7
2. การใช้ชีวิตธรรมชาติในการยอมรับผ้าและไหมในอดีตของไทย	8
บทที่ 2 การยอมรับธรรมชาติแบบพื้นเมืองของอีสาน	17
เส้นไหมไทย	19
- การเลี้ยงไหม	19
- การสาวไหม	19
- การฟอกไหม	19
การยอมรับ	
ความ	21
- การผลิตเนื้อคราม	22
- การย้อมคราม	23
การเติมคราม	24
- การชุบคราม	24
- ครามกับความเชื่อ	25
ครึ่ง	26
- การเพาะเลี้ยง	26
- การย้อมสีครึ่ง	28
มะเกลือ	31
- การย้อมมะเกลือ	31
เข	34
- การย้อมเข	34

บทที่ 3 การย้อมสีธรรมชาติแบบประยุกต์	37
1. การพัฒนาและการส่งเสริมการย้อมสีธรรมชาติ	37
2. หลักการสำคัญในการปฏิบัติการย้อมสีธรรมชาติ	37
3. ตัวอย่างการย้อมสีธรรมชาติทั่วไป	41
4. ข้อควรจำในการย้อมสีธรรมชาติ	45
บทที่ 4 การย้อมสีธรรมชาติในปัจจุบัน	47
1. คุณค่าของสีธรรมชาติ	47
2. การย้อมสีธรรมชาติเพื่อคุณภาพและมาตรฐาน	48
3. การย้อมสีธรรมชาติอย่างยั่งยืน	48
4. ข้อจำกัดของสีธรรมชาติ	51
5. สรุปสังเขป	52
ภาคผนวก	
ตัวอย่างการย้อมสีธรรมชาติจากพืชและสัตว์ 50 ชนิด	53
ตารางที่ 1 รายละเอียดตัวอย่างดินย้อมสี	105
ตารางที่ 2 ตัวอย่างสีที่ย้อมได้แยกตามสี	
บรรณานุกรม	

ชื่อ

1 พ.ย. 42

BSTI DEPT. OF SCIENCE SERVICE
สำนักงานสนธิฯ กรมวิทยาศาสตร์บริการ

1110009218

คำนำ

เลขหมู่ 667.26
N 417
2543 วิจัย
เลขทะเบียน 13/01
วันที่ 1/11/2543
33604

มนุษย์รู้จักการใช้สีธรรมชาติโดยได้ในชีวิตประจำวันเป็นเวลายาวนาน เช่น ใช้เป็นสีย้อมผ้า สีเขียนภาพ สีผสมอาหารและสีที่พ่นกั๊กที่ให้อ้อมสีจำนวนมากมนุษย์นำมาปรุงเป็นอาหาร และยารักษาโรค เนื่องด้วยการค้นคว้าและตำราเกี่ยวกับการย้อมสีธรรมชาติยังมีไม่มากนัก สมาคมเทคโนโลยีที่เหมาะสม ซึ่งได้เล็งเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาในการย้อมสีธรรมชาติ จึงได้ดำเนินการทำโครงการพัฒนาการทะย้อมผ้าพื้นเมืองขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2528 เพื่อศึกษาค้นคว้าและวิจัย เรื่องย้อมสีธรรมชาติในภาคอีสาน และนำผลจากการศึกษาไปเผยแพร่ฟื้นฟูและพัฒนางานให้กับกลุ่มชาวบ้าน บางอำเภอในจังหวัดร้อยเอ็ด สุรินทร์ และศรีสะเกษ จากการส่งเสริมดังกล่าวชาวบ้านสามารถทำและพัฒนาเทคนิคการย้อมด้วยตนเองได้และสามารถพัฒนาเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวด้วย

เท่าที่ผ่านมาการเผยแพร่กระทำโดยผ่านวิทยากรบุคคลจึงทำให้มีข้อจำกัดในการเผยแพร่ ไม่สามารถเผยแพร่ให้กับความสนใจของประชาชน สมาคมฯ จึงได้จัดทำหนังสือเรื่อง "การย้อมสีไหมด้วยวัสดุธรรมชาติในภาคอีสานของไทย" ขึ้น โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการศึกษาวิจัย จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย จำนวน 385,65 บาท และกลุ่มเพื่อนวิปุ่นเพื่อประสานมิตรภาพกับชาวบ้านไทย จำนวน 200,000 บาท เพื่อระดมภูมิปัญญาการย้อมสีธรรมชาติของชาวอีสาน เริ่มตั้งแต่การเลี้ยงไหม, การเตรียมเส้นไหม, การย้อมสีด้วยคราม, คราม, มะเกลือ และสีย้อมสีหลักในการย้อมสีธรรมชาติในสมัยก่อน พร้อมทั้งเสนอตัวอย่างการย้อมสีธรรมชาติในปัจจุบันของหมู่บ้านกลุ่มพรรณไม้

บัดนี้การศึกษาค้นคว้าเก็บรูปหนังสือเรียบร้อยแล้วทางสมาคมฯ จึงใคร่ขอขอบคุณชาวบ้านผู้ให้ข้อมูลทุกท่านและชาวบ้านกลุ่มพรรณไม้ที่ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ของตน เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ค้นคว้าทั้งคุณแลลิมพล ที่เขาพนมที่ทดสอบคุณภาพสีย้อม ส่วนอุตสาหกรรมสิ่งทอ สำนักพัฒนาอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม สนับสนุนการทดลองคุณภาพแสงของตัวอย่างทั้งหมด คุณอนุชา นวล นิลกำแหง และคณะจากกองวิจัยผลิตภัณฑ์ของกรมป่าไม้ ที่ช่วยตรวจสอบความถูกต้องของชื่อพฤกษศาสตร์ของต้นสีทั้งหมดและท้ายที่สุดสมาคมฯ ขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและกลุ่มเพื่อนวิปุ่นที่ประสานมิตรภาพกับชาวบ้านไทย ที่สนับสนุนงบประมาณการศึกษาครั้งนี้

สมาคมฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้คงเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจและเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการย้อมสีธรรมชาติในประเทศไทย ซึ่งจะได้รับความอนุรักษันดีไม่มีที่หาขาด ตลอดจนร่วมกันส่งเสริมและรักษาคุณค่าอันดีให้ยั่งยืนต่อไป

(ลายเซ็น)

(รศ. เสริมศิริ อรรถนุสร)

นายกสมาคมเทคโนโลยีที่เหมาะสม

13 พฤษภาคม 2542